

Олена Задорожна – поетка, прозаїк. Народилася 1984 року в Полтаві. Закінчила філологічний факультет Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (2006). Працює радіожурналістом.

Учасниця літературного гурту “Знак чотирьох”, мистецького об’єднання “Сходи” (Полтава). Брала участь у роботі Всеукраїнської наради молодих літераторів (Ірпінь, 2007). Лауреатка обласного літературного конкурсу “Собори душ своїх бережіть” (2007, 2008).

Друкувалася в обласній періодиці, часопису Інституту молодого письменника при Національній спілці письменників України “Гранословіє”, у збірках кращих творів молодих літераторів Полтавщини “Поетичні зорі – 2004” (Полтава, 2005) та “Собори душ своїх бережіть” (Полтава, 2007), в альманахах молодих полтавських авторів “Острови” (Полтава, 2007, 2008) та кращих творів учасників Всеукраїнської наради молодих літераторів “Ірпінські світанки” (Біла Церква, 2007).

ІСТОРІЯ ОДНОГО МАШИНІСТА

Світлани

Твій потяг прямував звичними рейками. Розмірено тутукало життя. Потяг мчав до мети: примарної, омріяної, реальної або й ні. В його металевому серці готів вогонь пристрасті і бажань. І що далі той ешелон мчав, то більш віддаленим від справжньої мети робився пункт його призначення. Машиніст потроху забував, навіщо йому потрібно прибути з точки А в точку В, роблячи сотні зупинок на шляху. Зрештою, трапляються моменти, коли процес цілком заміняє мету. Ти мчиш уперед, вдивляєшся у безкраї ліси, тобі виблискують холодні зорі, а попереду твого паротяга мчить сріблястим змієм доріжка – дві паралельні залізні прямі, які ведуть... ведуть... ведуть...

У потяг на кожній зупинці заходили нові пасажери, пили чай, розмовляли, дехто вітався з машиністом, розповідав йому, що є інші поїзди, які рухає електричний струм, і що вони взагалі швидші за цей старомодний. Але чомусь ніхто з них не поспішав на ті надсучасні транспортні засоби. Їх вабив запах скрипучих купе, в’язкі розмови і солодкий чай. Машиніст посміхався: він був потрібен цим людям. Принаймні так здавалося, так хотілося думати. Замріяно вдивлявся він уперед і за давнім звичаєм подавав сигнал: “Ту-у-у-у-у-у-у-у!”

На деяких зупинках люди виходили. Хтось назавжди, інші обіцяли повернутися, коли поїзд прямуватиме назад. Машиніст

зітхав і засмучувався. Інколи навіть плакав у тиші, і німий крик виривався з його горла. Так він прощався зі своїми пасажирами. Навіть з тими, які збиралися повернутися. Він відчував – полустанки і станції забирають їх у нього назавжди. Вони зазвичай знаходили собі там родину, будинок, оселялися там. І з кожною краплиною води з колодязів тих країв, з кожним ковтком живильної вологи пам’ять їхня вивітрювалася, а потому поїзд починав здаватися чимось примарним, навіть таким, що наснився.

Машиніст утирав сльози, коли сходив черговий пасажир. Він брав мольберт і малював на ньому свої емоції: вони були то жовтогарячими, то червоними, чи синьо-чорними. А іноді просто залишався чистий лист паперу – мовчазний некролог за втраченим.

Тоді сповненими жалю очима він знову вдивлявся в далечінь. Намагався пригадати, навіщо ж йому потрібно дістатись у точку В? Скільки він уже їде і чому й собі не зійде на якійсь станції? Але за мить пригадував, що потяги на вугіллі вже давно не в моді, і коли зійде він, його машину напевно розберуть, а пасажири порозсідаються куди-інде.

Машиніст відгортав зі спітнілого чола пасмо волосся. Часом діставав із шухлядки пляшку міцного напою, яким іноді ділилися з ним пасажири. Зрештою це допомагало, але, відверто кажучи, по-справжньому не рятувало. Він спирався ліктем на вікно й розмірковував про те, що все в цьому світі плинне. Що пасажири під’їжджають кілька станцій і йдуть геть, а він – ось тут, ніби приречений

на вічну мандрівку, кінцевою станцією в якій є примарна точка В.

У першому вагоні – ті, хто сів тоді, коли поїзд щойно рушив (коли це було? і з ким?), а можливо, ті люди там були ще “до”? Він уже не пам’ятав. Ці пасажирки поки що не збиралися виходити, але машиніст підозрював, що попереду десь чекає їх станція, і коли прийде час – вони покинуть його потяг. Назавжди.

П’ятихвилинні зупинки, годинні очікування, поки пройде інший потяг, станції, подстанки... І все один – без напарника, який би змінив на посту. Сам на сам зі своїми думками, попри те, що зовсім поряд сотні пасажирів. Від них вряди-годи почуєш і пораду, і слово лагідне, але машиніст точно знає, що жоден із них не вміє (не сміє?!) керувати його потягом.

Поїзд укотре мусить стишувати хід, час зустрічати нових людей, проводити тих, на кого занадто довго очікував перон. До різних вагонів увійшло кілька громадян: чоловіки і жінки, старші й молодші, виховані й не дуже. Декому – до наступної зупинки, декому далі. Але ось після цієї зупинки пролунало попередження диспетчера, що за кілька миль залізнична стрілка. Будьте уважними на поворотах!

А отже, існує не лише точка В. Є ще й інша, невідома альтернатива! Подивуванню машиніста немає меж, бо кінцевий пункт призначення видавався єдино правильним, єдино ймовірним, але ж бо і примарним та невизначеним у часі та просторі! Аж ось, зовсім скоро, дорога побіжить двома струмками. Час обирати? Час суміщати? Чи всім пасажирам підійде новий маршрут? Окрім звичних емоцій суму-радості, що приходили завжди на зміну одна одній, з’являється сонм нових думок. Вони рояться в голові, стукають у скроні і пульсують десь зліва: щемливо, солодко й трохи боляче.

Машиністові хтось казав, що проблеми слід вирішувати в міру їх надходження. А попереду ще кілька кілометрів.

Він думає, чи буває так, що до двох пунктів призначення можна їхати одним шляхом? Запитає себе, а що, коли стрілка – то перевірка з диспетчерської, схибиш ти чи ні? Адже маршрутного листа під час відправки тобі не дали. А що, коли ти вибереш неправильний напрям? Але машиніст не знає достеменно і досі, навіщо йому потрібно в пункт В? Він пам’ятає ключові слова, але захват і захоплення, які ввижалися на початку шляху, кудись поділися. Чи просто стерлися на пил, як

гальмівні колодки. А чи то стали звичними і втратили здатність підносити до небес, захоплювати подих і спиняти серцебиття. Натомість – перспектива іншої кінцевої станції поселила в голові прагматичну думку: про те, що, може, саме там і чекали на тебе? Може, це і є твоя станція, і потяг твій тільки там не розберуть на металобрухт?

А попереду лишається ще кілька кілометрів...

ОСІНЬ ЖИТТЯ

Обабіч дороги – похилена, майже уцент зруйнована хата. Колись там хтось жив, радів і страждав. Той хтось, зрештою, одного дня віддав Богові душу, і напевно вже не скажеш, хто і як поховав ту людину, де її могила і чи взагалі тіло було віддане землі.

Заплющую очі: бачиться, що останні свої осінні, а можливо, зимові дні доживала там старенька бабуся із колись проникливо блакитними, а нині вицвілими очима. Немічними руками підбілювала стіни, підмітала поросле травою подвір’я, сипала трьом-чотирьом курчатам жменю золотої пшениці. Сідала собі на причілку, запнута хусткою, що десятки літ тому була яскраво червоною, а тепер час перетворив її на пастельно-рожеву. Зашкарубленими пальцями неквапливо вилущувала квасолю, ледь чутно зітхала, поглядаючи в бік дороги. Чи не повертає хто до її хати? (Материні хати.) Але дорога, як воно і бувало зазвичай, пуста. Лише вітер крутив вихори, здіймав куряву, незграбно грався з пожовклими листям, перекочував висохле сміття. У пляці купалися, перецвірінькуючись, горобці. Зграйка комахні куйовдилась у жмутку променів надвечірнього сонця. Минали останні дні. Старенька не могла знати цього, але відчувала наближення невідворотного.

А зовсім поруч кипіло життя. За кілька десят метрів молодик (десь такий і її син) будував сучасний готель чи подібне щось. Там, ніби по інший бік життя, гуркотіла техніка, сміялися проектувальники, лаялися робітники. Там говорили про погоду, дітей, чергову коханку. Про те, скільки грошей хто заробляє і на що їх тратить. Про курс валют і політику, зірок естради, чужі будинки. Буденні речі, прості фрази... А вона не мала навіть кому сказати слова.

Прокидалася вночі – не зі страху, а від німої тиші, що аж дзвеніла. Колись на комоді відбивав секунди годинник-ходики, та й із

ним щось трапилося. І не стало в хаті останнього, ледь чутного голосу. Той годинник і досі оздоба оселі: німий свідок чужого відчаю, понятий на службі людської самотності.

Вона таки діждалася – пристанище для подорожніх нарешті відчинило гостинно двері. По тому куряву на дорозі, зовсім поряд із похиленою хатиною, час від часу здіймали дороги іноземні авто. З них виходили стрункі пані й поважні пани. Вечеряли, снідали, розважалися в рукотворному “едемі” на одну ніч. Гамірно відзначали свята, з’ясовували стосунки, били посуд, плакали, сміялися і від’їжджали. Найчастіше – аби не повертатися. А до її сумної мазанки, яка могла б бути родинним прихистком, так ніхто і не поспішав.

Лише раз чи два на пам’яті старої жінки водії-дальнобійники заходили, аби попросити в неї напитися. Їм звідки знати, що колодязь нині замулений. Кілька літ тому звідти зникла вода. І тепер шахта – то лише пристанище для павуків. Не могли вони знати й того, що старенька мала носити воду з чужого двору за кількасот метрів. Для хворих ніг то була неабияка відстань. Мусила її долати раз на два-три дні з невеликим цеберком в одній руці (більшого ж бо несила підняти) і з палицею в іншій. І хоч до новобудови було рукою подати, старенька знала: ходу для неї туди немає. Лиш одного разу, через недугу, не змогла крокувати далеко, звичним шляхом, і в хаті – жодної краплі живильної рідини. Зіп’явшись на цїпка, похитуючись, слабка і змучена ввійшла до двору елітного будинку. Попрохала юнака націдити піввідра води, а у відповідь – брудна лайка, прокльони. Відтоді – навіть у час найбільшої скрути, навіть по допомогу – зареклася підходити до того “едему”.

Тож, бувало, останню склянку води в хаті по-материнськи віддавала змученому спрагою шоферу. То була її скромна подяка за те, що хтось таки зголосився подихати вологим повівом її оселі. І в такі моменти видавалося, ніби сонце починало яскравіше світити в засмальцьовані шибки, а птахи на дворі співали радісніше й жвавіше.

До неї так ніхто й не приїхав. А може, і навпаки. Зрештою, колись щось сталося, чи просто вийшов час у піщаному годиннику. Тепле, обжите гніздо назавжди покинула душа, зупинилося його стражденне серце.

А хата лишилася пусткою – вмирати обіч жвавої траси європейського значення, коло втраченого “едему”. І їй, напевно, досі вчувається шерхіт сухої kwasолі.

РАЗ І НАЗАВЖДИ

Де дихання уриває свій звичний ритм, там починається безодня чи – нове життя?

І тоді до безумства, до божевілля хочеться розірвати всі нитки і канати, які прив’язують, зв’язують, фіксують, не дають і забороняють. Пожбурити книжки, записи, нотатки, блокноти, приємні дрібнички. Зачинити назавжди двері за собою. Піти, не сказавши “пробачте” і “до побачення”. Не сказавши “прощайте”. Аби на ранок прокинутися в порожній кімнаті, де ти ніхто і зовсім нікому не потрібен. Спомини про рідне і тепер уже далеке майнуть перелітними птахами, нагадають шумом авто за вікном чи розмовою двох перехожих – таких, як ти, емігрантів. Кинеш валізи... Ба, які валізи! Тобі ж бо нічого було брати з собою. Довгі роздуми – без чого буде тоскно Там. І як наслідок – напівпуста сумка, хоч зазвичай в неї нічого не влазить. Светр (бо по радіо сказали, що Там плюс двадцять п’ять, але ввечері прохолодно), в гаманці трохи грошей і квиток в один бік. Телефон, у якому залишився твій номер і номери друзів, знайомих і не дуже, zostався там, куди ти тепер не збираєшся повертатися. Вони зрештою дізнаються, що ти живий, але ти спробував залишити їм пояснення, що шукати тебе не треба. Чи зрозуміють таке прохання – інша справа. Втім, навряд чи й знайдуть, надто далеко, надто нереально. Ти рвеш зв’язки остаточно й назавжди. Ідеш туди, де тебе ніхто не знає, де чужа мова й інші закони. Але краще так, аніж скніти і страждати від власної безпорадності. Інакше довелось б ставити крапку, а тут – просто починаєш новий блокнот, не дописавши в старому до останньої сторінки, доки і писати буде вже нічого.

Мнеш у спітнілій руці квиток на літак. Дивляєшся у власне обличчя на закордонному паспорті: поки що це ти, такий, як тебе пам’ятає більшість. Але Там ти зміниш своє життя. Певно, що по-іншому тині впадуть і на твоє лице, інакше сплетуть мереживо зморшки, і вся твоя сутність зазнає незворотних перетворень. Ти йдеш уперед, до зеленого коридору, усвідомлюєш, що ще трохи – і ти зникнеш звідси назавжди. Можна, звісно, потім повернутися, але навіщо? Ти напевно не хочеш того, напередодні викинув сім-карту з телефону в річку, туди ж ключі, українські документи. Ти ставиш три крапки, писати продовження будеш в іншому житті, в іншому світі. Ти йдеш, аби не повертатися, але все ж таки лишаєшся жити, тільки по той бік світу.

За круглим віконцем літака білі боки показують хмари – у небі спокій, і ти думаєш, що все нормально. Завтра будуть нові зорі над тобою і чужі люди поруч. Ти віриш, що витримаєш. У тебе немає вибору, адже йшов до цього – ні багато, ні мало – два роки. І ось тепер відступати пізно. Коли все це було мрією, ти був іноді надто самовпевнений, надто впертий, а тут ніби тонкі голки ностальгії і жалю підступно штрикають у самісіньке серце. І що це, скупі сльози застилають очі – важко прощатися, особливо, коли це прощання назавжди, хоч навіть нікому не сказано останніх слів. Ти йдеш, ні, летиш уперед, до мрії. До свободи. Але чи ТА свобода, яку ти здобудеш Там, зрештою також не набридне? Тут тебе вистачило на якихсь три десятки років, а скільки часу знадобиться, щоб замкнулося коло у твоєму новому житті?

Ти й досі сперечаєшся сам із собою: чи не є втечею те, що робиш? І якщо так, то ти, певно, слабкий. Але ти розумів, що мушля ось-ось і закрила б тебе у вакуумі, а тоді... Ти боявся думати про те, як розкладається молода людина, сиплется порохом і стає непотрібною нікому, а найстрашніше – непотрібною собі. Ти боявся думати, що тією людиною міг би стати сам. Але припинив той деструктив: ти народишся заново – завтра в готелі якогось міста в Неваді, Арізоні, Теннессі чи, може, навіть у Флориді. Хоч і не знаєш, куди прямуватимеш після того, як літак сяде в аеропорту.

І все-таки ти сміливий! – подумавши, робиш комплімент сам собі. Коли тобі вистачило сили обірвати зв'язки й зачинити двері. Хтось скаже – егоїст, не жаліє близьких, бо як же їм не бачити рідної людини, не знати, що та й до чого. Але скільки тих близьких? Майже нікого. А тим, що є, насправді ніхто не потрібен, усі ці псевдоемоції і тиради – так, аби було про що побазікати, теліпання язиком як альтернатива фізичним вправам. Насправді, аби перерахувати близьких духом людей, вистачить пальців на одній руці. Але вони мають зрозуміти чи принаймні сприйняти цей від'їзд як належне. А коли й ні, то що? Життя в тебе одне, давай, уперед! Хіба воно має бути жертвовним, навіть на користь тих, кого ти любиш? Тим більше, що останнім часом думки про новий його виток не дозволяли тобі ані спокійно поводитися вдень, ані спати вночі, ти вже зовсім не міг працювати й творити. Натхнення атрофувалося, а з-під пера виходили суцільні дріб'язкові нотатки і карикатури на красу. Ти ненавидів себе, а

разом із тим ненавидів усе і всіх, кого мав би любити. Мучив себе та їх. Це не могло тривати вічно. Це не могло більше тривати.

Спершу ти писав листи всім, кого хотів би попередити про своє раптове рішення й зникнення. І чесно складав ті опуси в шухляду, потай хотів, аби їх хтось знайшов, і боявся цього. Бо інакше план твій міг би загинути. Ти боявся, що тобі не стачить рішучості, ти їздив потай до столиці, дізнавався про програми для тих, хто хоче назавжди перебраться Туди. І тобі, чи не єдиному на семінарах, на запитання “Чому вам тут не сидиться?” доводилося брехати. Тебе вели не гроші, не багата і престижна країна, не перспектива жити краще... Тебе виганяла звідси задуха, внутрішній неспокій і латентна депресія.

Так само потай ти отримав візу і паспорт, потім підписав усі папери, сумлінно відвідував курси іноземної мови, старанно вслухався в слова на касетах з текстами для аудіювання. Ти розумів майже все. От тільки не до кінця розумів себе. Іноді прокидався вночі, як кохана спала, і думав, що ж ти збираєшся накоїти? Відчував себе злочинцем, який тікає з місця вбивства. Але ж ти вбивав себе, аби воскреснути іншим, в іншому житті, в іншій країні. Думалося, що за самогубство з таким фіналом навіть у рай пускають. Ах, якби ти вірив у рай чи пекло... Але ти вірив у совість і підозрював, що десь-таки йдеш із нею на компроміс. Щойно засинав, бачив кошмари, а ще літак, і хмари за вікном, якраз такі, як ти споглядаєш зараз. Стюардеса оголошує щось українською та англійською. Для тебе рідна мова одна, іншу ти знаєш непогано. Невдовзі доведеться рідну забувати. Такі умови ставиш сам собі – мусиш перебудовувати своє існування, де не буде місця спогадам.

Тільки зараз, здається, помітив, що в руках тримаєш якийсь чтиво, навіть не зрозуміло, якою мовою писане. Слова в'яжуться в плетений шарфик, не розумієш жодної літери... Щось страшно коїться в мізках. Зірватися з місця, попросити, аби допомогли повернутися назад... Ти завжди такий слабкий, коли вже сказане останнє слово? Коли власноруч підписано вирок? Коли завтра почнеться щось нове і невідоме?

І ось миттєво приходить спокій, розслаблюються м'язи, пелена страху спадає... Думати про це будеш завтра на Новій Землі. Згадав казку про камінь, на якому написано, що буде, коли підеш в одному з трьох напрямів. Пункту “назад” там немає. То навіщо ти його шукаєш?!

